

Powszechny

dziennik praw państwa i rządu

dla

cesarstwa austriackiego.

Część XC.

wydana i rozesłana:

w wydaniu wyłącznie niemieckiem: 13. Lipca,

w wydaniu niniejszem dwujęzycznym: 11. Listopada 1850.

265.

Rozporządzenie ministra wyznań i oświecenia z d. 28. Czerwca 1850,

obowiązujące dla wszystkich krajów koronnych, dla których Najwyższy patent z dnia 4. Marca 1849 *)
wydano,

tyczące się stanowiska nauczycieli katolickiej religii, po gimnazyach i innych pośrednich szkołach.

Na podstawie Najwyższego patentu z dnia 4. Marca 1849. §. 3. i w skutek Najwyższej uchwały z dnia 23. Kwietnia 1850. względem stanowiska nauczycieli religii katolickiej, po gimnazyach rządowych, rozporządza się co następuje:

1. Szkolne władze krajowe starania przyłożyć winny, aby na przyszłość na każdym zupełnem (8-letniem) gimnazyum po dwóch było nauczycieli religii, z których jeden trudnić się będzie nauką religijną wraz z egzortami na niższem gimnazyum, drugi na wyższem.

2. A gdy tym sposobem każdy nauczyciel religii, z właściwie mu przekazanego zawodu naukowego stosunkowo małą tylko miałby udzielać tygodniową liczbę godzin naukowych; przeto nietylko z finansowych, ale także i z ważnych powodów pedagogicznych, pożądanem jest, aby uzdolnionym był, obok religii, podjąć się jeszcze innego jakiego gimnazyalnego przedmiotu naukowego, dla tego też odtąd już tylko nauczyciele religii, którzy takowe uzdolnienie mają, jako zwyczajni nauczyciele gimnazyalni ustanowieni być mogą; jeżeliby zaś tak uzdolnionych mężów brakowało, tedy nauczyciele wyłącznie tylko dla nauki religijnej jako suplenci (nauczyciele pomocniczy) ustanowieni będą.

3. Uzdolnienia do udzielania nauki religijnej, dochodzi ordynaryat biskupi tej diecezji, w której leży gimnazyum, a to przez egzamin konkursowy, do którego zastosowane będą przepisy, dla ustanowienia profesorów teologii ważność mające; uzdolnie-

*) O zagwarantowanych politycznych prawach obywateli państwa, w tomie uzupełniającym praw państwa Nro 151.

Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt

für das

Kaiserthum Oesterreich.

XC. Stück.

Ausgegeben und versendet in der deutschen Allein-Ausgabe am 13. Juli 1850,
in der gegenwärtigen Doppel-Ausgabe am 11. November 1850.

265.

Verordnung des Ministers des Cultus und Unterrichts vom 28. Juni 1850,

wirksam für diejenigen Kronländer, für welche das Allerhöchste Patent vom 4. März 1849 *) erlassen worden ist,
die Stellung der katholischen Religionslehrer an Gymnasien und anderen
Mittelschulen betreffend.

Auf Grundlage des Allerhöchsten Patentes vom 4. März 1849, §. 3, und in Folge Allerhöchster Entschliessung vom 23. April 1850 wird über die Stellung der katholischen Religionslehrer an Staatsgymnasien Folgendes verordnet:

1. Es ist von den Landesschulbehörden dahin zu wirken, dass künftig an jedem vollständigen (achtjährigen) Gymnasium zwei Religionslehrer vorhanden seien, deren einer am Untergymnasium, der andere am Obergymnasium den Religionsunterricht sammt den Exhorten besorgt.

2. Da hiernach jeder Religionslehrer aus dem ihm eigenthümlich zugewiesenen Lehrfache nur eine verhältnissmässig geringe wöchentliche Zahl von Unterrichtsstunden zu geben hätte; so ist es nicht nur aus finanziellen, sondern auch aus wichtigen pädagogischen Gründen wünschenswerth, dass er neben der Religion irgend einen anderen Gymnasial-Lehrgegenstand zu übernehmen befähiget sei, desshalb können von nun an nur solche Religionslehrer, welche diese Befähigung haben, als ordentliche Gymnasiallehrer angestellt werden; insofern es an so befähigten Männern gebricht, sind Lehrer ausschliesslich für den Religionsunterricht in der Eigenschaft von Supplenten (Hilfslehrern) anzustellen.

3. Die Befähigung zur Ertheilung des Religionsunterrichts prüft das bischöfliche Ordinariat der Diocese, in welcher das Gymnasium gelegen ist, mittelst einer Concursprüfung, auf welche die für die Anstellung von Professoren der Theologie geltenden Bestimmungen

*) Ueber die gewährleisteten politischen Rechte der Staatsbürger, im Ergänzungsbande des Reichsgesetzblattes, Nr. 151.

nie do udzielania nauki w innym jakim zawodzie naukowym, wykaże się przed jedną z komisji egzaminacyjnych, jakie dla kandydatów na urząd nauczycieli gimnazjalnych ustanowiono.

4. Egzamin, który kandydaci na nauczycieli religii przed gimnazjalną komisją egzaminacyjną w tym celu składają, aby nabyli prawa podjęcia się i innych jeszcze przedmiotów naukowych, ma być przedsięwziętym wedle postanowień prowizorycznej ustawy z dnia 30. Sierpnia 1849. o egzaminie kandydatów na urząd nauczycielski gimnazjalny, tudzież wedle załączonych doń postanowień przechodnich; jednakże w szczególności jeszcze rozporządza się:

- a) Ponieważ dla kandydatów, o których mowa, religia, główny stanowi przedmiot, przeto ci nie są zobowiązani, w swym egzaminie przed gimnazjalną komisją egzaminacyjną w zupełnej wykazać objętości jeden z zawodów głównych, w §. 11-m ustawy egzaminacyjnej oznaczonych, lecz dostatecznem jest, jeżeli się tylko egzaminowi poddadzą z łacińskiej albo greckiej filologii, albo z matematyki, albo z historyi naturalnej, albo z naukowego, albo innego jakiego żyjącego, po gimnazyach uczyć się mającego języka, wraz z jego literaturą, przeciwnie zaś z powodu ścisłego związku, nie może przedmiotem egzaminacyjnym być sama fizyka bez matematyki, tudzież geografia i historia, jedna bez drugiej, ani nakoniec filozofia z powodu mniejszej w gimnazyum dla niej wyznaczonej liczby godzin.
- b) Dostatecznem jest, jeżeli kandydaci w oznaczonych zawodach, tylko uzdolnienie wykażą do podjęcia się dotyczącej nauki na niższem gimnazyum, w którym przypadku jednak ci dla tych zawodów także tylko w niższem gimnazyum użytymi być mogą.
- c) Jeżeli kto przeto egzamin w mniejszym zakresie składa, jak w ustawie o egzaminie dla innych kandydatów przepisano, natenczas komisya egzaminacyjna, wypracowania pod klauzurą skutecznie się mające, do jednego dnia ograniczyć może.
- d) Odczyty na próbę, nie mają mieć miejsca, ponieważ sposób kandydatów wykładania nauki ustnie, już poznać się daje przy egzaminie konkursowym na urząd nauczyciela religii.
- e) Jeżeli który kandydat z ułatwień, tu pod a—d) dozwolonych, robi użytek, tedy to w jego zaświadczeniu nadmienić i wyraźnie zamieścić należy, że się poddał egzaminowi jako kandydat na urząd nauczyciela religii, albowiem ograniczenie jego egzaminu, ten za sobą pociąga skutek, iż można go wprowadzić zwyczajnym ustanowić nauczycielem gimnazjalnym, jeżeli zarazem jest nauczycielem religii, nie zaś, jeżeli nim nie jest.

5. Jeżeli przy jakim gimnazyum rządowem, opróżnioną jest posada katolickiego nauczyciela religii, ma o tem dyrektor gimnazjalny bezzwłocznie donieść szkolnej władzy krajowej i oraz dotyczącemu ordynaryatowi biskupiemu, i ma przytem oraz nadmienić, dla których przedmiotów naukowych i dla których klas życzyłyby sobie, wedle właściwości całego ogółu nauczycielskiego, aby nowy nauczyciel religii posiadał uzdolnienie podjąć się nauki religijnej.

6. Dotyczący biskup wymieni krajowej władzy szkolnej tego na nauczyciela religii, którego na zasadzie przepisowego egzaminu konkursowego dla naukowego zawodu religii, uznał za najzdolniejszego kompetenta, oraz jej akta egzaminacyjne udzieli. Jeżeli przeciw wymienionemu, nie zachodzi żadna szczególna wątpliwość, nie na-

Anwendung finden; die Befähigung zur Ertheilung des Unterrichts in irgend einem anderen Lehrfache wird vor einer, der für die Gymnasial-Lehramts-Candidaten aufgestellten Prüfungs-Commissionen nachgewiesen.

4. Die Prüfung, welche Candidaten des Lehramtes der Religion vor einer Gymnasial-Prüfungs-Commission bestehen, um die Berechtigung zur Uebernahme auch noch anderer Lehrfächer zu erwerben, ist vorzunehmen nach den Bestimmungen des provisorischen Gesetzes vom 30. August 1849 über die Prüfung der Candidaten des Gymnasial-Lehramtes und den ihnen angehängten Uebergangsbestimmungen; doch wird noch besonders angeordnet:

- a) Da für die in Rede stehenden Candidaten die Religion das Hauptfach bildet, so sind sie nicht verpflichtet, in ihrer Prüfung vor der Gymnasial-Prüfungs-Commission eines der im §. 11 des Prüfungsgesetzes bezeichneten Hauptgebiete vollständig zu umfassen, sondern es genügt, wenn sie sich auch nur der Prüfung aus der lateinischen oder aus der griechischen Philologie, oder aus der Mathematik, oder aus der Naturgeschichte, oder aus der Unterrichts- oder einer anderen an den Gymnasien zu lehrenden lebenden Sprache und ihrer Literatur unterziehen, hingegen kann wegen des inneren Zusammenhanges die Physik nicht ohne die Mathematik, ferner Geographie und Geschichte nicht eine ohne die andere, endlich die Philosophie wegen der geringen Stundenzahl, die ihr am Gymnasium zugewiesen ist, nicht für sich allein Prüfungsgegenstand seyn.
- b) Es genügt, wenn die Candidaten in den bezeichneten Fächern auch nur die Fähigkeit den Unterricht im Untergymnasium zu übernehmen, nachweisen, in welchem Falle sie jedoch für diese Fächer auch nur im Untergymnasium verwendet werden können.
- c) Wird hiernach die Prüfung in einem geringeren, als dem durch das Prüfungsgesetz für andere Candidaten vorgeschriebenen Umfange abgehalten, so kann die Prüfungs-Commission die Clausurarbeiten auf einen einzigen Tag beschränken.
- d) Die Probe-Lectionen haben, da die mündliche Lehrweise der Candidaten bei der Concursprüfung für das Lehramt der Religion erprobt wird, zu entfallen.
- e) Wenn ein Candidat von den hier a) — d) zugestandenen Erleichterungen Gebrauch macht, so ist diess in seinem Zeugniß zu bemerken, und es ist ausdrücklich anzugeben, dass er sich als Candidat des Lehramtes der Religion der Prüfung unterzogen habe, weil die Beschränkung seiner Prüfung zur Folge hat, dass er wohl als ordentlicher Gymnasiallehrer bestellt werden kann, wenn er zugleich Religionstehrer ist, nicht aber, wenn er diess nicht ist.

5. Ist die Stelle eines katholischen Religionstehrers an einem Staatsgymnasium erledigt, so hat der Gymnasial-Director unverzüglich die Anzeige an die Landesschulbehörde und zugleich an das betreffende bischöfliche Ordinariat zu machen, und dabei zu bemerken, für welche Lehrfächer und Classen er nach der Beschaffenheit des ganzen Lehrpersonales wünsche, dass der neue Religionstehrer die Fähigkeit, den Unterricht — neben dem Religionsunterrichte zu übernehmen, besitzen möge.

6. Von dem betreffenden Bischöfe wird derjenige, den er auf Grundlage der vorschriftmässigen Concursprüfung für das Lehrfach der Religion als den geeignetsten Bewerber erkannt hat, der Landesschulbehörde als Religionstehrer unter Mittheilung der Prüfungsacten namhaft gemacht. Wofern wider den Bezeichneten kein besonderes Bedenken obwaltet, soll von dem

leży zbaczać od propozycji biskupa; jeżeliby zaś stosunki wymagały wyjątkowo zbeczenia od wyboru biskupiego, tedy ma się z tego ministerstwu sprawiedliwości i oświecenia sprawę zdać, i oraz mu innego księdza zaproponować, wszakże zawsze tylko takiego, którego biskup uznał za uzdolnionego.

7. Jeżeli ustanowić się mający już z dostatecznym skutkiem odbył egzamin przed gimnazjalną komisją egzaminacyjną, natenczas go się jako zwyczajnego gimnazjalnego nauczyciela ustanawia. Dyrektor gimnazjum a dalej szkolna władza krajowa, mają się o to starać, aby uzdolnienie onegoż do podjęcia się innych zawodów naukowych obok religii, dla gimnazjum jak najlepiej, zawsze zaś bez uszczerbku głównego jego przedmiotu użytym było, i do tego celu zastosować się ma tak podział zawodów naukowych jak też uporządkowanie reszty sił nauczycielskich.

8. Jeżeli ustanowić się mający, nie odbył egzaminu takowego, tedy tylko jako suplent (nauczyciel pomocniczy) może być ustanowiony; pobiera atoliż tytułem remuneracji płacę dla katechety dotąd usystemizowaną. Jeżeli później egzamin na urząd nauczycielski przed gimnazjalną komisją egzaminacyjną odbędzie, do rzędu zwyczajnych nauczycieli gimnazjalnych wstąpi.

9. Nauczyciele religii, tym sposobem (7 i 8) jako zwyczajni nauczyciele gimnazjalni ustanowieni, odbyć mają trzyletnie prowizoryum dla nauczycieli gimnazjalnych przepisane.

Na końcu tegoż ma szkolna władza krajowa zasięgnąć zdania biskupa, i dyrektora gimnazjum do oświadczenia swej opinii zawezwać, i tak wedle tego, jak też na podstawie swych własnych doświadczeń podać wnioski albo na stanowcze potwierdzenie w urzędzie nauczycielskim albo na oddalenie od tegoż.

10. Nauczyciele religii, czy oni są zwyczajnymi nauczycielami gimnazjalnymi, czy też suplentami (nauczycielami pomocniczymi) podlegają naprzeciw swym dyrektorom i szkolnym władzom, jako też względem całego swego urzędowego stanowiska, tym samym prawnym postanowieniom i przepisom, jak inni nauczyciele i pomocniczy nauczyciele, o ile wyrażnie co innego nie ustanowiono.

11. Żaden nauczyciel religii nie może nauki religijnej dalej udzielać, któremu biskup odejmuje uznanie uzdolnienia nauczania w tym zawodzie naukowym.

12. Ponieważ urządzenie nauki religijnej co do uczłonkowania głównych jej części co do rozdzielenia tychże na pojedyncze klasy; i co do książek, do nauki użyć się mających, w zgodności z całym gimnazjalnym planem naukowym stać musi, a przeto przez wzajemne porozumienie się między biskupami i władzami rządowemi ustanowionem będzie, dyrektorowie więc gimnazjalni nie powinni dopuszczać, aby nauczyciele religii co do punktów wymienionych, samowolnie zbaczali od przepisowego urządzenia.

W tychże obrębach mają nauczyciele religii względem traktowania swego przedmiotu naukowego bezpośrednio żądać instrukcji od swego biskupa i podlegają tylko co do zachowania ogólnych reguł dydaktyki kontroli dyrektora. Zgodne współdziałanie z innymi nauczycielami dla naukowego ich zawodu, ważniejszem jest, niżli dla każdego innego; przetoż ze wszystkich sił ku temu dążyć i przykładać się mają. Co do szkolnej karności tycze się ich to samo, co dla innych nauczycieli przepisano.

13. Jeżeli o to idzie, aby nauczyciel religii nakłaniał uczniów do religijnych ćwiczeń, które wpływ wywierają na zewnętrzny porządek w gimnazjum, to się stać

Vorschläge des Bischofes nicht abgewichen werden; sollten ausnahmsweise Verhältnisse eine Abweichung von der Wahl des Bischofes erheischen, so ist hierüber an das Ministerium des Cultus und Unterrichts zu berichten, und demselben ein anderer, immer jedoch nur ein von dem Bischofe als befähigt anerkannter Priester vorzuschlagen.

7. Hat der Anzustellende bereits eine Prüfung vor einer Gymnasial-Prüfungs-Commission mit hinreichendem Erfolge bestanden, so wird er als ordentlicher Gymnasiallehrer angestellt. Der Director des Gymnasiums und weiterhin die Landesschulbehörde haben dafür zu sorgen, dass die Befähigung desselben, andere Lehrfächer neben dem der Religion zu übernehmen, für das Gymnasium auf das Beste, immer aber ohne seinem Hauptfache Eintrag zu thun, benützt werde, und es ist darnach die Vertheilung der Lehrfächer und die Anordnung der übrigen Lehrkräfte einzurichten.

8. Hat der Anzustellende eine solche Prüfung nicht bestanden, so kann er nur als Supplent (Hilfslehrer) angestellt werden; er bezieht jedoch den bisher für den Katecheten systemisirten Gehalt als Remuneration. Besteht er später die Lehramtsprüfung vor einer Gymnasial-Prüfungs-Commission, so tritt er in die Reihe der ordentlichen Gymnasiallehrer etc.

9. Die in solcher Weise (7 und 8) als ordentliche Gymnasiallehrer angestellten Religionslehrer haben das für Gymnasiallehrer vorgeschriebene dreijährige Provisorium zu bestehen.

Am Schlusse desselben hat die Landesschulbehörde die Ansicht des Bischofs einzuholen, und den Director des Gymnasiums zu einem Gutachten aufzufordern, und darnach und auf Grundlage ihrer eigenen Erfahrungen ihren Antrag auf definitive Bestätigung im Lehramte oder Entfernung von demselben zu stellen.

10. Die Religionslehrer, mögen sie ordentliche Gymnasiallehrer oder Supplenten (Hilfslehrer) seyn, unterliegen ihren Directoren und den Schulbehörden gegenüber, so wie ihrer ganzen amtlichen Stellung nach, denselben gesetzlichen Bestimmungen und Vorschriften, wie andere Lehrer und Hilfslehrer, insoweit nicht ausdrücklich etwas Anderes angeordnet ist.

11. Kein Religionslehrer kann den Religionsunterricht fortsetzen, wenn sein Bischof ihm die Anerkennung seiner Lehrfähigkeit für dieses Lehrfach entzieht.

12. Da die Einrichtung des Religionsunterrichtes in Bezug auf die Gliederung seiner Haupttheile, deren Vertheilung auf die einzelnen Classen und die zu gebrauchenden Lehrbücher im Einklange mit dem gesammten Gymnasial-Lehrplane stehen muss, und desshalb durch gegenseitiges Einvernehmen zwischen den Bischöfen und den Regierungsbehörden festgestellt wird, so haben die Gymnasialdirectoren eine willkürliche Abweichung von der vorschristmässigen Einrichtung in Betreff der bezeichneten Punkte von Seite der Religionslehrer nicht zu gestatten.

Innerhalb dieser Gränzen haben die Religionslehrer die Weisungen in Betreff der Behandlung ihres Lehrfaches unmittelbar von ihrem Bischofe einzuholen, und unterliegen nur in Betreff der Beachtung der allgemeinen Regeln der Didaktik der Controle des Directors. Das harmonische Zusammenwirken mit den übrigen Lehrern ist für ihr Lehrfach wichtiger, als für ein jedes andere; sie haben es daher nach Kräften zu suchen und zu fördern. In Betreff der Schuldisciplin gilt für sie, was für andere Lehrer vorgeschrieben ist.

13. In sofern es sich darum handelt, dass der Religionslehrer die Schüler zu Religionsübungen verhalte, welche auf die äussere Ordnung des Gymnasiums einen Einfluss üben, so kann diess nur mit Zustimmung des Directors, welcher über vorsunehmende Aenderungen des

może jedynie z przyzwoleniem dyrektora, który względem odmian, w dotychczasowym zwyczaju zaprowadzić się mających, posłuchać ma zdania ciała nauczycielskiego. Jeżeli dyrektor wnioski nauczyciela religii za niestosowne uznaje, albo niezgodne z porządkiem zakładu naukowego, to ma je odrzucić. Nauczycielowi religii wtakowym razie wolno udać się do swego biskupa, przez którego przedmiot u szkolnej władzy krajowej, a dalej u ministerstwa wyznań i oświecenia do rozprawy wprowadzony być może.

14. Postanowienia, w niniejszem rozporządzeniu wyszczególnione, mają ważność także i dla gimnazyów o 4 albo o 6 klasach, gdzie takowe istnieją.

15. O ile te postanowienia dotyczą działania biskupów na ustanowienie nauczycieli religii i na kierownictwo nauką religijną, mają one ważność i dla innych szkół pośrednich, obok gimnazyów istniejących; zresztą mają takowe co się tycze tych szkół w wykonanie wejść, o ile tego terażniejsza ich organizacya dozwala.

Do niższych dwurocznych szkół realnych, które na miejsce czwartych klas szkół głównych wstępują, i przy których zachować się winno wedle przepisów, dla nich wydanych, niniejsze postanowienia, nie mają żadnego zastosowania.

16. Nauczyciele religii już ustanowieni, zostają w swej posadzie z dotychczasowymi prawami i obowiązkami; jest im atoliż dozwolono, a nawet pożądanem, aby się, wedle osnowy niniejszego rozporządzenia, do innych przedmiotów naukowych obok religii, usposobiali i nauki w tychże podejmowali. Za trudy przez to im urosłe, mogą żądać remuneracyi.

Thun m. p.

bisher Gebräuchlichen den Lehrkörper zu hören hat, geschehen. Hält der Director die Anträge des Religionslehrers für unzweckmässig, oder mit der Ordnung der Lehranstalt unvereinbar, so hat er sie abzulehnen. Dem Religionslehrer steht es in diesem Falle frei, sich an seinen Bischof zu wenden, durch welchen der Gegenstand mit der Landesschulbehörde und weiter mit dem Ministerium des Cultus und Unterrichts in Verhandlung gebracht werden kann.

14. Die in dieser Verordnung gegebenen Bestimmungen haben auch Gültigkeit für Gymnasien von 4 oder von 6 Classen, wo solche bestehen.

15. Insoweit diese Bestimmungen die Einwirkung der Bischöfe auf die Anstellung der Religionslehrer und auf die Leitung des Religionsunterrichts betreffen, gelten sie auch für die übrigen Mittelschulen, welche neben den Gymnasien bestehen; im Uebrigen haben sie hinsichtlich dieser Schulen in Wirksamkeit zu treten, so weit die gegenwärtige Organisation derselben es gestattet.

Auf die zweijährigen Unter-Realschulen, welche an die Stelle der vierten Classen der Hauptschulen treten, und nach den für diese geltenden Vorschriften zu behandeln sind, haben sie keine Anwendung.

16. Die bereits angestellten Religionslehrer verbleiben in ihrer Stellung mit ihren bisherigen Rechten und Pflichten; doch ist es ihnen gestattet, und es ist zu wünschen, dass sie sich nach Inhalt dieser Verordnung für andere Lehrfächer neben dem der Religion qualificiren und einen Unterricht darin übernehmen mögen. Für die dadurch ihnen zuwachsende Last haben sie Anspruch auf eine Remuneration.

Thun m. p.

Wydawnictwo naukowe i techniczne

Prace naukowe i techniczne

Wydawnictwo naukowe i techniczne

w wydawnictwie naukowym: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne

Prace naukowe i techniczne

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980

Wydawnictwo naukowe i techniczne: 10 lipca 1980